

Bachelorgradsoppgave

Verdier i barnehagen

Values in early childhood education

- Hva mener to pedagogiske ledere fra to ulike barnehager er sentrale verdier å formidle til barna i barnehagen, og hvordan gjør de det?

Av Andrea Fleischer

[BLU360]

Bachelorgradsoppgave i Førskolelærerutdanningen

Lærerutdanning
Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2015

HINT

SAMTYKKE TIL HØGSKOLENS BRUK AV KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e): Andrea Fleischer_____

Norsk tittel: Verdier i barnehagen_____

Engelsk tittel: Values in early childhood education_____

Studieprogram: Førskolelærerutdanningen

Emnekode og navn: BLU360 Førskolelærerutdanning

**Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage,
HiNTs åpne arkiv**

**Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke
gjøres tilgjengelig for andre**

Kan frigis fra: _____

Dato: 26.05.2015

Andrea Fleischer

underskrift

underskrift

underskrift

underskrift

Forord

Det har vært et spennende og lærerikt arbeid med denne oppgaven, der jeg har lært mye.

Arbeidet har vært spennende fra start til slutt, der jeg har møtt utrolig hjelpsomme og interessante mennesker på veien. Informantene har vært til stor hjelp i denne prosessen, der oppgaven har blitt basert på deres kunnskaper og yrkespraksis. Videre har jeg lært mye av inspirerende forfattere av relevant teori.

Jeg vil gjerne takke min gode og hjelpsomme veileder Kathrine, som har vært til stor hjelp i dette arbeidet med oppgaven. Hun har gitt meg mye motivasjon og inspirasjon i denne intensive perioden.

Jeg vil også takke informantene som har stilt opp for meg når det gjelder denne oppgaven, som har hjulpet meg å få en helhet på hele oppgaven.

Hell, mai 2015

Andrea Fleischer

Sammendrag

"Verdier fungerer som grunnlag for våre handlinger, og de tjener til å gi våre overveielser og handlinger en bestemt retning" (Myhre 1990, s. 27)

Verdi og verdiformidling er to begreper som er sentrale i barnehagen. Disse to begrepene var begge informantene kjent med og ga meg informasjon gjennom intervju, om hvilke verdier som var sentrale og grunnleggende i deres barnehager, samt at de fortalte hvordan disse ble formidlet videre til barna. Verdiformidling var noe som ble gjort i begge barnehagene, men på ulik måte. De hadde også vekt på ulike verdier i barnehagen. Informantene var ikke kjent med spørsmål jeg stilte på forhånd, men fikk vite tema en dag i forveien. Dette for at informantene ikke skulle få mulighet til å lese seg opp til ønsket svar, men svare ut ifra hva som faktisk blir gjort i hverdagen i barnehagen.

I tillegg til begrepene verdi og verdiformidling ble også etiske verdier, kulturverdier, verbal formidling og nonverbal formidling sentrale i oppgaven. Dette ble da, ut ifra hva som ble funnet i intervjuene, kategorier som er på med på å strukturere oppgaven.

I denne oppgaven får vi se hva som er sentrale verdier i formidle videre til barna i barnehagen og hvordan dette kan gjøres.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Problemstilling	7
1.3 Avgrensning	7
1.4 Begrepsavklaring	7
1.4.1 Verdier	7
1.4.1.1 Grunnleggende verdier	8
1.4.1.2 Etske verdier	8
1.4.1.3 Kulturverdier	9
1.4.2 Verdiforidling	9
1.4.2.1 Verbal foridling	9
1.4.2.2 Nonverbal foridling	10
2. Teoretisk perspektiv	10
2.1 Verdier	10
2.1.1 Grunnleggende verdier	11
2.1.2 Etske verdier	11
2.1.3 Kulturverdier	12
2.2 Verdiforidling	12
2.2.1 Verbal foridling	13
2.2.2 Nonverbal foridling	13
3. Metode	14
3.1 Tilnærming	14
3.2 Intervju	14
3.2.1 Forberedelse	15
3.2.2 Gjennomføring av intervju	15
3.2.3 Etterarbeid med intervju	16
3.3 Analyse	16
3.4 Etske betraktninger	16
4. Resultat	17

4.1 Verdier	17
4.1.1 Etiske verdier	17
4.1.2 Kulturverdier	17
4.2 Verdiforidling	18
4.2.1 Verbal foridling	18
4.2.2 Nonverbal foridling	18
5. Drøfting	19
5.1 Verdier	19
5.1.1 Etiske verdier	20
5.1.2 Kulturverdier	22
5.2 Verdiforidling	23
5.2.1 Verbal foridling	23
5.2.2 Nonverbal foridling	24
6. Konklusjon	25
7. Litteratur	27
8. Vedlegg 1	28
9. Vedlegg 2	30
10. Vedlegg 3	31

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

"Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellige. Menneskelig likeverd, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse og solidaritet er sentrale samfunnsverdier som skal legges til grunn for omsorg, danning, lek og læring i barnehagen" (Kunnskapsdepartementet 2011, s.11)

Verdier forteller oss mye om hvordan vi er som mennesker, der vi blant annet formidler disse verdiene gjennom holdninger vi har og handlinger vi gjør. Som du ser ovenfor står det konkret hvilke verdier som er sentrale i barnehagen og som skal formidles, noe alle barnehager er pliktet til å følge. I tillegg til at det står skrevet i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, står det også skrevet i barnehageloven at barnehagen skal formidle verdier. *"Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap."* (Barnehageloven 2005, §2 Barnehagens innhold, 1 ledd).

Dette er da barnehager pliktig til å gjennomføre i det dagligdagse arbeidet i og med at det står skrevet i både lovverket og rammeplan, men er det slik? Blir dette gjennomført i alle barnehager på samme måte? Er pedagogiske ledere i barnehager bevisst på verdier og hvordan disse formidles? Jeg skal gå nærmere inn på akkurat dette i to ulike barnehager der jeg tar utgangspunkt i to pedagogiske ledere fra hver sin barnehage.

Gjennom tre år på førskolelærerutdanningen har jeg blitt opptatt av verdier generelt og hvilken etikk og moral de ansatte i en barnehage har, men har ingen erfaringer eller observasjoner fra akkurat dette tema fra tidligere praksis eller yrkeserfaring. Grunnet dette har jeg forventet lite fokus på verdier og verdiformidling i barnehagen og har dessverre generalisert dette. Dette er nok en av grunnene til at jeg har valgt å skrive en oppgave som handler om verdier i barnehagen og for at jeg vil vite om jeg selv har tolket dette feil, noe jeg håper. Levi Geir Eidhamar og Paul Leer-Salvesen beskriver i boka "Nesten som deg selv" både etikk og moral som to begreper som betyr sed og skikk. I dag er etikk blitt et mer teoretisk begrep og moral et mer praksisnært begrep. Med dette kan man si at etikken er moralens teorilære. Vi vet hva som er rett og galt (etikk), men velger uansett å trosse denne etikken ved å handle "galt" (moral) (Eidhamar og Leer-Salvesen 2014, s.38-39).

1.2 Problemstilling

"Hva mener to pedagogiske ledere fra to ulike barnehager er sentrale verdier å formidle til barna i barnehagen, og hvordan gjør de det?"

For å finne ut hvilke verdier som blir formidlet i barnehagen og hvordan disse blir formidlet, har jeg valgt å formulere en konkret problemstilling som kan gi meg konkrete svar. På grunn av problemstillingen valgte jeg å bruke intervju, som er en kvalitativ metode, for å besvare problemstillingen. Uten denne metoden, hadde jeg ikke fått de svarene jeg ønsket eller svar på problemstillingen. I tillegg til denne problemstillingen skal jeg se nærmere på om det finnes noen likheter og ulikheter i forhold til de to pedagogiske lederne og sette deres svar opp mot et teoretisk perspektiv.

1.3 Avgrensning

Jeg har valgt ut to ulike barnehager, der den ene barnehagen har utvidet kristen formålsparagraf og den andre er en tradisjonell, kommunal barnehage. Jeg har valgt ut en pedagogisk leder fra hver barnehage som skal intervjues, der de får komme med sine tanker og meninger rundt akkurat dette med verdier og verdiformidling. Jeg kan bare skrive på bakgrunn av disse to intervjuobjektene og deres meninger kan ikke generaliseres til alle pedagogiske lederne og alle barnehagene i Norge.

I tillegg til problemstillingen, ønsker jeg å finne likheter og ulikheter når det gjelder verdier og verdiformidling hos disse to barnehagene, uten å generalisere.

Jeg kommer til å fokusere på kun disse to pedagogiske lederne i de to barnehagene og vil ikke svare på noe utenfor dette.

1.4 Begrepsavklaring

1.4.1 Verdier

Sagberg viser til flere definisjoner på begrepet verdi. *"Verdier som mål: oppfatninger av hva som er ønskverdig for en selv og for samfunnet – det som er godt i seg selv (iboende verdier). Verdier som middel: oppfatninger om hvordan det er riktig å gå frem for å nå målene – det som er godt for noe (instrumentelle verdier). Verdier som goder: det som er verdt å trakte etter – og som man kan ha rett til, jamfør barns rettigheter. Verdier som egenskaper eller dygder. Verdier som ivaretar menneskets ve og vel, menneskeverd"* (Sagberg 2012, s.51).

For å definere begrepet grundigere har jeg valgt å bruke en rapport fra Stavanger som er skrevet av E.Johansson, K. Fugelsnes, E.I. Mørkeseth, M. Røthle, B.Tofteland og B. Zachrisen. De forstår verdier som sosiale konstruksjoner som handler om hva vi mennesker

oppfatter som godt eller ondt, bra eller dårlig, rett eller feil, pent eller stygt, - om hva som fungerer og hva som ikke gjør det (E.Johansson, K. Fugelsnes, E.I. Mørkeseth, M. Röhle, B.Tofteland og B. Zachrisen 2014, s.15).

Vi kan si at verdier er noe som betyr noe for noen eller noe. Det kan blant annet være etiske verdier eller kulturelle verdier, som nå skal defineres grundigere.

1.4.1.1 Grunnleggende verdier

"Uttrykket «grunnleggende verdier» erstatter begrepet «kristne grunnverdier» i ny formålsparagraf for barnehagen" (Sagberg 2012, s.49) Dette vil da si at grunnleggende verdier er det samme som kristne grunnverdier. Med grunnleggende verdier i denne oppgaven mener jeg da på sentrale verdier i barnehagen som står skrevet i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, som barnehagen er pliktig til å følge. *"Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærighet, tilgivelse, likeverd, solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene"* (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 11)

1.4.1.2 Etiske verdier

For å definere etiske verdier må man først vite hva etikk er og hva det innebærer.

"Ordet etikk (gr.ethos, sedvane), brukes i flere betydninger, og alle har med våre tanker om moral å gjøre, det vil si hva som er rett oppførsel" (Olshold og Schelderup 2013, s. 120).

"Kortest mulig kan en si at etikk er teorien om moralen. Noe mer utfyllende kan etikk defineres som teorien om hvordan samfunnsordninger, handlinger, innstillinger, målsettinger og motiver bør være for å kunne kalles gode eller rette" (Myhre 1990, s. 20).

Etikk kan tolkes som at det er det man tenker, mens moral er det man gjør. Myhre forteller at etikk er teorien om moralen. Dette kan bety at etikken styrer moralen, der man tenker hva som er etisk riktig og handler ut i fra dette. Etiske verdier kan derfor handle om gode eller riktige verdier. Levi Geir Eidhamar og Paul Leer-Salvesen beskriver i boka "Nesten som deg selv" både etikk og moral som to begreper som betyr sed og skikk. I dag er etikk blitt et mer teoretisk begrep og moral et mer praksisnært begrep. Med dette kan man si at etikken er moralens teorilære. Vi vet hva som er rett og galt (etikk), men velger uansett å trosse denne etikken ved å handle "galt" (moral) (Eidhamar og Leer-Salvesen 2014, s.38-39). Etiske verdier kan derfor handle om verdier som betyr noe for oss og som kan gå på hva som er rett og galt i forhold til vår moral.

Sagberg har skrevet i boka om religion, verdi og danning en oversikt over hvordan man kan bruke ordet «verdi». *"Verdier som mål: oppfatninger av hva som er ønskelig for en selv og for samfunnet – det som er godt i seg selv (iboende verdier)"* (Sagberg 2012, s. 51).

Etiske verdier kan bety det samme som verdier som mål. Her er verdien i seg selv god og er ønskelig for en selv og samfunnet. Barnehageloven og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver inneholder såkalte etiske verdier, som alle barnehager er pliktige til å formidle i barnehagen. Verdier som står skrevet i barnehageloven og rammeplan er for eksempel nestekjærlighet, likeverd, respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet og tilgivelse (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 11), (Barnehageloven §1 Formål 1.ledd). Dette er eksempler på hva etiske verdier er.

1.4.1.3 Kulturverdier

Ved kulturverdier mener jeg i denne oppgaven verdier som for eksempel eventyr, sanger, rim og regler som tilhører den norske kulturelle arven. I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det skrevet at *"Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna styrker sin kulturelle identitet og sine personlige uttrykk"* (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 44). Dette er noe barnehager i Norge skal arbeide med og kultur kan ses som en verdi i seg selv.

1.4.2 Verdiformidling

Begrepet verdiformidling forteller oss at dette handler om verdier og formidling. For å se nærmere på dette begrepet, forklarer Johansson mfl. at *"Begrepene formidling av verdier og kommunikasjon av verdier uttrykker ofte, men ikke alltid, den gjensidige handling som kan være utbyttet av verdilæring. Formidling skal altså ikke bare ses som overføring fra voksne til barn, men også som kommunikasjon der verdier kan formidles mellom ulike aktører"* (Johansson m.fl. 2014, s. 15). Dessverre finnes det ikke mye teori på verdiformidling, men dette kan forstås som måten man bringer verdier videre på. Verdier kan formidles videre gjennom kommunikasjon mennesker imellom. Dette kan være språklig kommunikasjon (verbal formidling) eller kroppslig kommunikasjon der man bruker holdninger og handlinger til å formidle verdier videre (nonverbal formidling).

1.4.2.1 Verbal formidling

For å forstå hva som menes med verbal formidling, må jeg først ta for meg hva som ligger i selve begrepet. Verbal formidling kan tolkes som at man bruker språket til å formidle noe.

Dette blir da det motsatte av nonverbal formidling som kan tolkes som at man bruker kroppsspråket til å formidle. I denne oppgaven er verbal formidling, formidling ved bruk av det verbale språket.

1.4.2.2 Nonverbal formidling

"Det vi sier, det verbale, utgjør bare ca. 10 prosent av kommunikasjonen. Intonasjon og mimikk utgjør ca. 20 prosent, mens kroppsspråket utgjør hele 70 prosent. Kommunikasjon dreier seg derfor mye om følelser" (Gotvassli, K. 2012, s. 87).

I følge Gotvassli ser vi her at kommunikasjon gjennom kroppsspråk utgjør en stor del av selve kommunikasjonen. Dette kan også ses i sammenheng med formidling, der man bruker kroppsspråket til hjelp for å formidle. I denne oppgaven menes nonverbal formidling, formidling ved bruk av kroppsspråk, holdninger og handlinger.

2. Teoretisk perspektiv

For å besvare problemstillingen og for å finne likheter og ulikheter mellom disse to pedagogiske lederne og barnehagene i lys av teori, har jeg valgt å ha fokus på flere ulike teoretikere og deres beskrivelser og definisjoner på begrepene verdi og verdiformidling. Dette for å forstå hva temaet verdier i barnehagen innebærer og for å finne relevansen i intervjuene. I tillegg har jeg stor vekt på lovverk og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, som er barnehagens føringer for arbeid i barnehage. Jeg har blant annet støttet meg til Johansson, Fuglenes, Mørkeseth, Röthle, Tofteland og Zachrisen sin rapport "Verdier i barnehagen", Sagbergs bok "Religion, verdier og danning", Eidhamar og Leer-Salvesens bok "Nesten som deg selv" og Leer-Salvesen, Hølen og Eidhamar sin bok "Den andre".

2.1 Verdier

Sagberg forteller i boken om religion, verdi og danning at verdier er ikke noe man vet hva er om man ikke kan beskrive dem i handlinger og holdninger. Verdier merkes i måten man framtrer på og er som brillen vi ser med (Sagberg 2012, s.14-15). I barnehagen kan dette bety at verdier finnes i de ansattes holdninger og handlinger og merkes gjennom deres oppførsel blant andre voksne og spesielt barn. Johansson mfl. forstår verdier som sosiale konstruksjoner, som handler om hva som er godt og vondt og hva som er verdifullt (Johansson m.fl. 2014, s.15). Verdier kan som sagt merkes gjennom våre handlinger. Måten vi handler på blant barn kan fortelle mye om hvilke verdier vi har. Ut ifra erfaring er barn stadig på jakt etter identitetsbekreftelse og avslører fort hvis det finnes ubalanse mellom det de voksne sier og det de viser gjennom holdninger og handlinger. Myhre beskriver en verdi som

noe positivt og ettertraktelsesverdig, der selve ordet kan stå for både en ettertraktelsesverdig tilstand som rettferdighet, ærlighet, uselviskhet og ordet kan også brukes til å beskrive personetegenskaper (Myhre 1990, s.22). Han skriver også at "*Verdier fungerer som grunnlag for våre holdninger, og de tjener til å gi våre overveielser og handlinger en bestemt retning*" (Myhre 1990, s.27).

Sagberg forteller i boka om Religion, verdier og danning finnes verdier i våre holdninger og handlinger og uten disse kan man ikke vite hva verdier er (Sagberg 2012, s.14-15).

Verdier er grunnlaget for våre holdninger og handlinger. Disse verdiene kan være noe som betyr noe for oss og som gir mening. Ifølge rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og barnehageloven skal barnehagen formidle grunnleggende etiske verdier til barna og hvordan dette gjennomføres kan variere, da det ikke står spesifikke føringer i forhold til dette i verken lovverk eller rammeplan.

2.1.1 Grunnleggende verdier i barnehagen

For å beskrive grunnleggende verdier i barnehagen, kan jeg ikke unngå å vise til rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og barnehageloven. Grunnleggende verdier i barnehagen er blant annet menneskelig likeverd og respekt for menneskeverd (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 11). Mange verdier, spesielt etiske verdier, kan knyttes opp til disse verdiene som er forankret i Norges lovverk. "*Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellige*" (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 11).

2.1.2 Etiske verdier

Olsholt og Schjelderup beskriver i boka «Filosofi og etikk i barnehagen» ordet etikk som at det brukes i flere betydninger, der alle har med våre tanker om moral å gjøre som vil si hva som er rett oppførsel. De forteller også at samfunnets verdigrunnlag er dets etikk og verdigrunnlaget i barnehagen gir utslag i et sett med etiske normer som skal gjelde for samtlige barnehager i Norge (Olsholt og Schjelderup 2013, s. 120).

Ved etiske verdier i denne oppgaven mener jeg verdier som er forankret i lovverk og rammeplan samt i menneskerettighetene.

"*Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse,*

likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene" (Barneha geloven 2005, §1 Formål, 1.ledd).

Johansson mfl. Snakker om verdier som annerkjennelse, gjensidig lytting samt betydning av fellesskapet og sosial kompetanse som etiske verdier. De mener at disse verdiene er sentrale (Johansson mfl. 2014, s. 101).

2.1.3 Kulturverdier

" Barneha gen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap " (Barneha geloven 2005 §2 Barneha gens innhold, 4.ledd).

"Kultur forstås her som kunst og estetikk, felles adferdsmønstre, kunnskaper, verdier, holdninger, erfaringer og uttrykksmåter" (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 36).

Kulturverdier i denne oppgaven er verdier som for eksempel eventyr, sanger, rim og regler som har gått videre i flere generasjoner og som tilhører den norske kulturelle arven.

2.2 Verdiformidling

Hvordan formidles disse verdiene?

Eidhamar og Leer-Salvesen mener at barneha gen er en av de viktigste verdiformidlerne i samfunnet. Det er her holdninger og normer overføres til barna som er den gruppen mennesker som er mest mottakelige og ukritiske (Eidhamar og Leer-Salvesen 2014, s.100). I barneha gen bør ansatte være bevisst sine holdninger og måten de handler på, da dette igjen vil føres over til barna. Man bør være bevisst sine verdier og hva man egentlig står for, slik at man kan være mer rustet for å formidle verdier til barn. Barna lærer trolig av det vi gjør og ikke det vi sier. Dette betyr da at de voksne i barneha gen bør være oppmerksom på sin egen oppførsel og holdninger, da det er dette barna ser og hermer.

Leer-Salvesen, P., Hølen, V. og Eidhamar, L. hevder i boka «Den andre» at verdiformidlingen kan være intensjonal og bevisst eller ikke-intensjonal og ubevisst (Leer-Salvesen m.fl 2001, s. 165). Dette betyr da at verdiformidlingen skjer hele tiden både ubevisst og bevisst gjennom de holdninger vi har og handlinger vi gjør.

"Barneha gen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellige"(Kunnskapsdepartementet 2011;11).

Sagberg forteller i boka om religion, verdi og danning at verdier merkes i holdninger vi har enten vi er dem bevisst eller ikke (Sagberg 2012, s. 51). I følge kunnskapsdepartementets

rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver skal barnehagen bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, og må derfor formidle disse verdiene videre i barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 11).

2.2.1 Verbal formidling

P. Leer-Salvesen, V. Hølen og L.G Eidhamar skriver i boka «Den andre» at verdiformidling handler om opplevelse, innlevelse og empati. Med fortelling som virkemiddel kan holdninger være basert på empati og innlevelse, eller holdninger kan være basert på rasjonell analyse – med diskusjon som virkemiddel. De skriver også at begge deler er grunnleggende for en sunn holdningsdannelse (Leer-Salvesen mfl. 2001, s. 199-200).

Formidling er på mange måter lik kommunikasjon. Her kan man formidle ved bruk av verbalt språk på samme måte som man kommuniserer med andre ved bruk av verbalt språk. I det store norske leksikon står det beskrevet en definisjon på kommunikasjon.

"Menneskelig kommunikasjon kan defineres som det å dele tanker med andre individer, på en overlagt og uforbeholden måte. Dette innebærer at en person som ønsker å kommunisere noe, har en tanke som kun ønsker å formidle. Dette gjør hun ved å produsere ord eller handlinger, eller en kombinasjon av disse, med et mål om at de ønskende mottakerne skal forstå hennes meningsinnhold" (Nicholas Allott, 2013).

2.2.2 Nonverbal formidling

Ved nonverbal formidling menes i denne oppgaven formidling gjennom holdninger vi har og handlinger vi gjør. "Barnehagen er en av de viktigste verdiformidlerne i samfunnet. Der overføres holdninger og normer til de minste barna, den gruppen mennesker som er mest mottagelige og ukritiske" (Eidhamar og Leer-Salvesen 2014, s. 100). Som en verdiformidler kan man formidle verdier på flere måter enn å bare snakke om dem til barna. Dette på samme måte som man kan kommunisere med andre mennesker på flere måter enn å bare bruke ord og setninger. Måten man formidler på er nokså lik måten man kommuniserer på. Det store norske leksikon sier dette om kommunikasjon:

"Selv om menneskelig kommunikasjon kan innebære en bruk av språklige enheter som ord og setninger, er ikke dette en forutsetning. Det er mulig å kommunisere med gester og fakter Disse kan være improviserte, og trenger ikke være konvensjonaliserte eller kodede, selv om de ofte er det" (Nicholas Allott, 2013).

Dette kan også gjelde formidling, der man ikke nødvendigvis trenger å bruke det verbale språket for å formidle noe videre, men med handlinger og holdninger.

"Verdier merkes i de valg vi foretar, i måten vi fremtrer på, og i hvordan vi begrunner hva som er godt og ondt, rett og galt. Verdier er som briller vi ser med – usynlige i seg selv for den som ser gjennom dem, men virksomme ved at de preger måten i ser på" (Sagberg 2012, s. 15). I følge Sagberg ligger våre verdier i våre handlinger, som merkes i måten vi handler på. Han skriver også at verdier er noe vi ikke vet hva er om man ikke beskriver dem i handlinger og holdninger (Sagberg 2012, s. 14).

3. Metode

3.1 Tilnærming

Denne oppgaven er basert på en konstruktivistisk tankemåte, der andre menneskers tanker og meninger kommer til syne. For å nærme meg et svar på problemstillingen, er det mest hensiktsmessig for denne oppgaven å bruke andre mennesker til å gi svar. På grunn av problemstilling jeg har valgt, er det mest hensiktsmessig for denne oppgaven å benytte en kvalitativ metode for å tilnærme et tydelig svar. Dette betyr å gå i dybden i et tema for å vektlegge betydning (Bergsland og Jæger 2014, s. 66). Det finnes flere måter å undersøke på, men innenfor denne metoden har jeg valgt å bruke intervju. Videre har jeg valgt ut to informanter som er pedagogiske ledere i hver sin barnehage. Begge to har arbeidet i over 15 år i barnehage og har god erfaring. Jeg valgte pedagogiske ledere fordi at jeg er interessert i å intervju noen som har et overordnet ansvar, men som samtidig er sammen med barn i hverdagen. Som et tillegg til problemstillingen er jeg ute etter å se om det finnes forskjeller når det gjelder verdier i barnehagen. Derfor har jeg valgt ut to barnehager med ulik profil, der den ene barnehagen følger en utvidet kristen formålsparagraf og den andre er en mer tradisjonell, kommunal barnehage.

3.2 Intervjuene

Jeg har som sagt valgt å intervju to pedagogiske ledere i to ulike barnehager for å få svar på problemstillingen, men også for å se om det finnes noen likheter og ulikheter i det de to sier og hva som står skrevet rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, som alle barnehager er pliktige til å følge. Jeg har valgt å ha to strukturerte intervju, der jeg stiller samme spørsmål til begge informantene som er utformet i forkant av intervjuene. Spørsmålene er styrende for det som blir omtalt i intervjuene og blir stilt i samme rekkefølge og på samme måte i begge intervjuene (Postholm og Jacobsen 2011, s.74).

3.2.1 Forberedelse

For å få utbytte av intervju, kreves det en god del forarbeid. Som Bergsland og Jæger beskriver i boka «bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen» har ikke intervju noe strengt regelverk, men når et intervju skal forberedes bør man stille seg noen spørsmål som hva, hvorfor og hvordan. Man bør skaffe seg en begrepsmessig og teoretisk forståelse av fenomenene som skal undersøkes, for å skape et grunnlag for tilførelse og integrasjon av ny kunnskap (Bergsland og Jæger 2014, s.70). For å forberede seg til intervju bør man sette seg først og fremst inn i hva det står skrevet i lovverk og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Deretter lese relevant teori for å få bedre kunnskap om dette tema. Jeg har utarbeidet en intervjuguide som jeg skal bruke som et hjelpemiddel under begge intervjuene (vedlegg 1). I tillegg til denne har jeg formulert konkrete spørsmål til informantene (vedlegg 2).

"En intervjuguide inneholder emnene som skal tas opp i intervjuet, samt hvilken rekkefølge de skal ha. Guiden kan være en grov skisse av hvilke emner som skal dekkles, eller den kan være et detaljert oppsett med nøyaktige spørsmålsformuleringer" (Bergsland og Jæger 2014, s.71).

Jeg har valgt å formulere en intervjuguide med tema og konkrete spørsmål, som er vedlegg, for å få svar på nøyaktig det jeg er ute etter. Som sagt så benytter jeg samme intervjuguide og samme spørsmål, som er formulert på samme måte og i samme rekkefølge til begge informantene, slik at begge intervjuene blir strukturert. For at denne oppgaven skal bli oversiktlig har jeg valgt å kalle informantene mine informant A, som da følger en utvidet kristen formålsparagraf, og informant B, som er i en tradisjonell, kommunal barnehage.

3.2.2 Gjennomføring av intervju

I gjennomføringen av intervjuene har jeg som sagt valgt å bruke samme spørsmål og intervjuguide i begge intervjuene. Begge informantene mine fikk utlevert et skriv fra HiNT om bachelorarbeid med litt informasjon på før intervjuene (Vedlegg 3). Ingen av informantene fikk intervjuguide på forhånd, men fikk vite tema jeg ville spørre om. Jeg ville gi så lite informasjon som mulig, slik at de ikke fikk mulighet til å lese seg opp til svar. Begge intervjuene hadde en varighet på ca. 20 minutter, med spørsmål fra meg som de måtte svare på. De hadde selvfølgelig mulighet til å trekke seg fra intervjuet om dette var ønskelig, under hele prosessen. I begge intervjuene ble det brukt lydopptaker som de hadde godkjent på forhånd. Dette for at jeg som intervjuer har mulighet til å være aktiv med i samtalen og for at det blir enklere med transkripsjon i ettertid. Intervjuene ble gjennomført hver for seg i

barnehagen deres, slik at informantene skulle føle seg komfortable og trygge i et kjent miljø under intervjuet.

3.2.3 Etterarbeid med intervju

I kort tid etter gjennomføring av hvert intervju, ble intervjuet transkribert. Det vil si at alt muntlig ble omformulert til skriftlig. Dette kunne jeg gjøre i ettertid fordi at jeg fikk ta opp intervjuene med en lydopptaker. *"Ifølge Atkinson and Heritage (1984) er produksjonen av transkripsjoner «en forskningsaktivitet» fordi den innebærer at lærerforskeren stadig på ny må lytte til opptakene og dermed ofte oppdager forhold som tidligere ikke er fanget opp. Å skrive ned det som blir sagt, vil dermed kunne hjelpe læreren å forstå"* (Postholm og Jacobsen 2014, s. 81). Jeg transkriberte for å få en oversikt over hva som faktisk ble sagt under intervjuene, samtidig som jeg analyserte datamaterialet. Etter transkripsjonene ble materialet kategorisert ut ifra hva som ble funnet i intervjuene. Jeg hadde ikke noen tenkte kategorier på forhånd av verken intervjuene eller transkripsjonen, men kategoriene ble funnet i teksten.

3.3 Analyse

I og med at jeg brukte lydopptaker under begge intervjuene, ble det derfor enklere for meg å transkribere intervjuene i ettertid. Jeg valgte å gå flere runder for å transkribere intervjuene, der jeg først skrev ned alt som ble sagt, for så å sile ut datainformasjon som ikke var viktig for meg og som var uaktuelt for min problemstilling. For å ikke gå glipp av viktig informasjon valgte jeg å vente i noen dager, for så å høre på intervjuene mine igjen, der jeg skrev ned stikkord og ord som ble gjentatt jevnlig, såkalte nøkkelord. Disse nøkkelordene ble kategoriene jeg delte datamaterialet inn i. Jeg har videre valgt å navngi informantene mine for informant A (barnehage med utvidet kristen formålsparagraf) og informant B (tradisjonell, kommunal barnehage) for å få et tydelig skille mellom disse to.

3.4 Etiske betraktninger

Begge informantene og barnehagene er helt anonymisert. Med helt anonymisert mener jeg at verken alder, navn, barnehagens navn, kommune eller kjønn kommer til syne i denne oppgaven. Dette for å skåne informantene mine og deres barnehager. Opptak av intervju ble også slettet etter bruk, slik at ingen andre fikk mulighet til å finne dette. Under begge mine intervju hadde jeg fokus på etiske verdier som formidles i barnehagen, selv om jeg ikke fortalte at jeg la vekt på dette i selve intervjuene. Dette fordi at jeg ville vite hva de selv tenkte med begrepene verdi og verdiformidling og hva de la vekt på innenfor dette i barnehagen.

Intervjuobjektene var frivillig med på intervju, der de hadde mulighet til å trekke seg under hele intervjuet. Dette for at de skulle føle seg trygge på at de ikke var tvunget til å svare på spørsmål. Intervjuobjektene er som sagt anonymisert og det kommer ikke ut noe informasjon om hvem det er eller hvor de arbeider.

4. Resultat

4.1 Verdier

Begrepet verdi, er et begrep begge informantene hadde kjennskap til. Informant A forteller at verdier er det vi står for som går på hva som er rett og galt. Informant B bruker litt betenkningstid for å besvare hva dette er, men beskriver dette med gode verdier som man bør ha med seg, der h*n tenker på å kunne oppføre seg, innrette seg i gruppe med andre mennesker, behandle andre som du selv vil bli behandlet og folkeskikk og forventet oppførsel.

4.1.1 Etiske verdier

Begge informantene forteller om etiske verdier som er grunnleggende i barnehagen. Informant A tar for seg verdier ut ifra de kristne grunnverdiene som h*n og barnehagen står for og som h*n har svært mye vekt på gjennom hele intervjuet. Dette er verdier som nestekjærlighet, likeverd, omsorg, det å ta vare på, medbestemmelse, likestilling, annerkjennelse, trygghet, vekst og trivsel. Da jeg spurte informant A om hvordan det er i forhold til flerkulturelle barn i barnehagen og om dette påvirker verdiene i barnehagen forteller h*n at: *"Hvis man leter lengre ned i det, så er verdiene noe av det samme når barna er så små. Slik at det er ikke noe problem og foreldrene blir informert om det. Og da syns foreldrene at det er helt okei, for at det er de samme verdiene egentlig"*. Informant B tar også for seg grunnleggende verdier som omsorg, empati, vise hensyn og å sette andre foran seg selv, men har større fokus og legger mer vekt på kulturverdier og folkeskikk. Med folkeskikk mener hun at man skal takke for maten, si hadet når man går, hei når man møtes og å ta hensyn til andre rundt deg og med kulturverdier mener h*n på eventyr, sanger, rim og regler som hører med den norske kulturelle arven og som har tilhørt flere generasjoner.

4.1.2 Kulturverdier

Informant B tar for seg verdier i den norske kulturelle arven og legger nokså stor vekt på disse gjennom intervjuet. Verdier som eventyr, sanger, rim og regler som den norske kulturen har ført med seg, som h*n mener man bør formidle til barn for at dette ikke skal forsvinne. H*n

legger også stor vekt på folkeskikk, der barna lærer hvordan man skal oppføre seg i ulike situasjoner. Informant A sier ingenting om verdier i forhold til dette, men har fokus på etiske verdier gjennom hele intervjuet.

4.2 Verdiformidling

Nå vet vi hvilke verdier som er sentrale for disse to pedagogiske lederne i disse to barnehagene, men hvordan formidler de disse verdiene til barna? Og hva legger de i begrepet verdiformidling?

Informant A definerer begrepet verdiformidling som at de prøver å formidle gode verdier som de har kommet frem til selv i personalgruppa og disse formidles i form av holdninger og handlinger. H*n mener man må formidle verdier ved å vise de selv ved hjelp av kroppen, altså å formidle verdier med handlinger.

Informant B definerer verdiformidling som at det er det man formidler på en god måte til barna i barnehagen. Dette innebærer at de får frem budskapet om verdiene som de vektlegger og at de prater om dette med barna. Her legger h*n vekt på verbal formidling, der verdier blir snakket om i barnehagen i ulike hverdagssituasjoner.

4.2.1 Verbal formidling

Informant B forteller at h*n og barnehagen formidler verdier gjennom å snakke om disse i for eksempel ei samlingsstund sammen med barna eller generelt i hverdagen rundt matbordet der de oppfordrer barna til å si takk for maten, som omhandler denne folkeskikken som h*n forteller om. Men hvordan formidler de disse verdiene i barnehagen? *"Det gjør vi sikkert hver dag i det dagligdagse arbeidet, slik når vi sitter og spiser at vi oppfordrer barna til å si takk for maten, eller vi oppfordrer dem til å si takk når de får seg en is eller si takk år noen gjøre noe, hjelper de med noe. Vi minner dem på ting e skal gjøre, for at vi skal gi dem gode verdier. Så kommer samlingsstunder der vi kan snakke enda mer om dette da, slike spesifikke verdier. Vi har det med som en naturlig del av barnehagelivet".* Informant A mente derimot at det ikke hjelper så mye å snakke om verdier med barn, men som sagt så må disse verdiene formidles gjennom holdninger og handlinger.

4.2.2 Nonverbal formidling

Informant A forteller at *"Det er ikke noe vits i å sitte å fortelle barna det, det er noe som må vises gjennom handlingene vi gjøre og holdningene vi har, for barna lærer jo av hverandre og de lærer av oss".* H*n legger vekt på at verdier må formidles gjennom holdninger og

handlinger og at verbal formidling ikke fungerer på barna. Dette gjelder også andre mennesker som er inn i barnehagen, enten det er studenter, foreldre eller andre.

Informant B forteller ingenting om såkalt nonverbal formidling, der verdier formidles gjennom holdninger og handlinger, men legger mer vekt på at verdier formidles gjennom verbalt språk.

5. Drøfting

Gjennom denne oppgaven er målet å finne ut av hvilke verdier to pedagogiske ledere mener er sentrale verdier å formidle til barna i to ulike barnehager med ulike profiler og hvordan de formidler disse. Begge intervjuene ble tatt opp med en lydopptaker, noe begge informantene aksepterte, slik at det ble enklere for min del å være aktiv under begge intervjuene. Nedenfor drøftes resultat fra intervjuene i forhold til teori og likheter samt ulikheter i forhold til informantene. Her skal ikke informantene settes opp mot hverandre på noen måte, men ulikheter og likheter vi komme til syne. Dette for at informantene er to forskjellige mennesker fra to ulike barnehager som har ulike syn på hvordan verdier formidles i barnehagen.

5.1 Verdier

Verdi er et begrep begge informantene hadde kjennskap til, der informant A forteller at det er det vi står for som går på hva som er rett og galt og informant B bruker litt tid på å svare, men tenker på at man bør ha med seg gode verdier som å kunne oppføre seg, innrette seg i gruppe med andre mennesker, behandle andre som du selv vil bli behandlet, folkeskikk og forventet oppførsel. Her svarer h*n ikke konkret på hva en verdi er, men hva h*n forbinder med begrepet. Dette gjør at det blir vanskelig å drøfte denne pedagogiske lederens definisjon opp mot teori. Videre i intervjuene gikk informantene hver sin vei. Informant A legger vekt på etiske verdier og informant B legger vekt på folkeskikk og kulturverdier.

"Verdier fungerer som grunnlag for våre holdninger, og de tjener til å gi våre overveielser og handlinger en bestemt retning. Dermed er det klart at det er nær forbindelse mellom verdi og norm, ettersom en norm betegner en rettesnor for vår måte å handle på" (Myhre 1990, s. 27).

Informant A forklarer begrepet verdi som at det er det vi står for som går på hva som er rett og galt, noe jeg tolker går ut på hvordan man handler og skal handle mot andre mennesker og hvilke holdninger man har.

Sagberg forteller at *"Verdier er ikke noe vi vet hva er om man ikke kan beskrive dem i handlinger og holdninger. Verdier merkes i måten man framtrer på og er som briller vi ser med"* (Sagberg 2012, s. 14-15).

Når det gjelder informant A stemmer resultat og teori overens på tross av at informant A, Myhre og Sagberg forklarer begrepet på forskjellig måte. Alle tre snakker om at verdier finnes i våre holdninger og handlinger og som Sagberg forteller kan man ikke definere begrepet verdi om man ikke snakker om det i sammenheng med holdninger og handlinger. Myhre legger også vekt på normer i forbindelse med verdi, noe verken informant A eller Sagberg forteller særlig mye om. Når det gjelder informant B er det som sagt vanskelig å knytte resultat opp mot teori i og med at h*n ikke definerer begrepet, men forteller hva h*n forbinder med begrepet. Her kan jeg si at teori og funn ikke stemmer over ens, men på tross av dette er det noen viktige funn her. H*n snakker om at man bør ha med seg gode verdier som å kunne oppføre seg, innrette seg i gruppe med andre mennesker, behandle andre som du selv vil bli behandlet, folkeskikk og forventet oppførsel. Disse verdiene h*n nevner her kan knyttes opp mot begrepet danning, som omhandler blant annet oppdragelse. Mitt fokus i denne oppgaven er verdier i barnehagen og jeg velger derfor ikke å gå videre med å definere begrepet danning eller oppdragelse.

5.1.1 Etske verdier

Begge informantene forteller om etiske verdier. Informant B fortalte om etiske verdier uten å bruke selve begrepet etisk verdi. H*n la mer vekt på folkeskikk og kulturverdier, men nevnte som sagt noen etiske verdier som er viktig å formidle videre til barn, verdier som blant annet omsorg, empati, vise hensyn og å sette andre foran seg selv. Informant A brukte begrepet etisk verdi bevisst og la all vekt på disse verdiene som h*n også kaller grunnleggende verdier eller kristne grunnverdier. *"Uttrykket grunnleggende verdier erstatter begrepet kristne grunnverdier i ny formålsparagraf for barnehagen"* (Sagberg 2012, s. 49). Derfor tolker jeg her at informant A legger samme betydning i begge begrepene, grunnleggende verdier og kristne grunnverdier, når h*n bruker disse i intervjuet om hverandre. Her nevnte h*n verdier som nestekjærighet, likeverd, omsorg, det å ta vare på, medbestemmelse, likestilling, anerkjennelse, trygghet, vekst og trivsel. Noen av disse verdiene som både informant A og informant B tar for seg, er forankret i barnehageloven og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, som er verdier som skal komme til syne i barnehagen. *"Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet,*

verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene" (Barnehageloven 2005, §1 Formål, 1.ledd).

"Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellige" (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 11).

Omsorg er skrevet i rammeplan som en grunnleggende verdi som skal formidles i barnehagen. Dette er også en verdi som er felles for begge informantene, der begge to nevner denne verdien som en sentral verdi i barnehagen. Omsorg som en verdi kan inneholde flere andre verdier. Som Johansson mfl. skriver i rapporten sin om verdier i barnehagen *"Omsorg i barnehagepraksis kan på den ene siden handle om ulike moment som de voksne utfører som del av arbeidet, spesifikke situasjoner som handler om pleie og stell. På den andre siden handler omsorg om hvordan de voksne utfører arbeidet og møter andre, noe som har med omtanke å gjøre"* (Johansson mfl. 2014, s. 197). Omtanke kan være en verdi i seg selv som Johansson mfl. knytter til omsorg. Omtanke kan igjen kobles til empati, som kan være en verdi i seg selv. Dette er en verdi informant B nevner i sammenheng med verdier i barnehagen. Empati er ikke en egen verdi som blir nevnt i verken barnehagelov eller rammeplan i sammenheng med grunnleggende verdier i barnehagen, men denne verdien kan igjen knyttes til andre verdier som er forankret i lovverk. Empati kan kobles til både omsorg og respekt for menneskeverd, som er grunnleggende verdier å formidle i barnehagen ifølge rammeplan. Videre tar informant A for seg etiske verdier som blant annet nestekjærighet, likeverd, likestilling og annerkjennelse samt trygghet, vekst og trivsel som er sentrale verdier for denne barnehagen. Noen av disse verdiene er verdier som er forankret i barnehageloven. *"Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene"* (Barnehageloven 2005, §1 Formål, 1.ledd).

Dette er verdier samtlige barnehager i Norge skal formidle, noe informant A formidler i barnehagen. Informant B ramser opp noen etiske verdier, men legger ikke veldig stor vekt på disse under intervjuet. Så om dette faktisk blir formidlet i barnehagen kan jeg ikke uttale meg om, da jeg ikke har nok informasjon til å konkludere med dette. Johansson mfl. skriver i sin rapport om verdier i barnehagen, om ulike verdifelt som deles inn i tre overordnede verdifelt: etikk, demokrati og disiplin. De har også inkludert tre andre verdifelt i denne sammenhengen: kompetanseverdier, trygghetsverdier og verdier som berører selvutfoldelse. Videre blir noen etiske verdier listet opp, som et utkast fra en tidligere studie som handler om verdier i lek. Her

står verdier som rettigheter, fellesskap, deltakelse, omsorg, kompetanse, selvtutfoldelse og selvstendighet. I denne studien viste det seg at dette kunne være sentrale verdier i lek (Johansson m.fl. 2014, s. 21). På tross at Johansson m.fl. beskriver verdier på et litt mer generelt nivå, finner jeg her noen likheter med det informant A fortalte i intervjuet. Deres barnehage legger vekt på blant annet trygghet, som også Johansson m.fl. legger vekt på som et inkluderende verdifelt, sammen med de overordnede verdifeltene. Etikk er et overordnet verdifelt som er nevnt først av alle verdifeltene. Om dette er tilfeldig kan jeg ikke si noe om, men ut ifra hvordan jeg tolker dette er dette noen av de viktigste verdiene i barnehagen som også informant A ga uttrykk for. Johansson m.fl. ramser opp noen verdier fra et tidligere studie gjort i 2013 om verdier i lek, som er nokså lik verdiene informant A forteller om. Ut ifra dette kan jeg finne en del likheter mellom det informant A forteller og hva som står fastslått i lovverk og rammeplan samt Johansson m.fl. sin rapport om verdier i barnehagen.

5.1.2 Kulturverdier

Når jeg i denne oppgaven tar for meg kulturverdier tenker jeg først og fremst på verdien i eventyr, sanger, rim og regler som tilhører den norske kulturarven. Dette er verdier informant B tar for seg og legger stor vekt på. H*n mener at dette er verdier som er viktig å formidle videre til barna i barnehagen for at disse eventyrene, sangene, rim og reglene ikke dør ut med tiden. Her kan jeg ikke unngå å vise til barnehageloven og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

"Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap" (Barnehageloven 2005 §2 Barnehagens innhold, 4.ledd).

"Kultur forstås her som kunst og estetikk, felles adferdsmønstre, kunnskaper, verdier, holdninger, erfaringer og uttryksmåter" (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 36).

Barnehagen skal formidle verdier og kultur og gi rom for egen kulturskaping hos barn. Dette kan tolkes som at også den norske kulturelle arven skal formidles i barnehagen og at denne kan være en verdi i seg selv. Med den norske kulturelle arven menes den delen av denne arven som bærer med seg eventyr, sang, rim og regler. Som vi ser ovenfor forstår rammeplan kultur som blant annet verdier og holdninger, som er i tråd med det som tidligere ble skrevet om verdier i barnehagen, som ble konkludert med at verdier handler om holdninger og handlinger. Barnehagen skal formidle kultur og hva som legges i kulturbegrepet kan være individuelt, men eventyr, sanger, rim og regler kan være en viktig del av den. Dermed stemmer resultat over ens med teori, der informant B mener at eventyr, sanger, rim og regler

bør formidles i barnehagen og i barnehageloven står det skrevet at kultur skal formidles i barnehagen. " *Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap* " (Barnehageloven 2005 §2 Barnehagens innhold, 4.ledd).

5.2 Verdiformidling

Begge informantene og begge barnehagene formidler verdier i barnehagehverdagen.

"Barnehagen skal formidle verdier og kultur ..." (Kunnskapsdepartementet 2011, s. 36).

Her stemmer resultat fra begge informantene og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver over ens. Forskjellen på de to informantene her er måten disse verdiene formidles på. Det står ikke beskrevet i lovverk eller rammeplan hvordan verdier skal formidles i barnehagen, annet enn at de skal formidles. Dette blir gjort i begge barnehagene, men på forskjellig måte. Informant A beskrev at verdiformidling ikke kan skje ved bruk av verbalt språk, men at verdier formidles gjennom holdninger og handlinger. Informant B sa ikke noe om hvordan verdiformidling skal eller bør gjennomføres i barnehagen, men at h*n og barnehagen formidlet verdier gjennom å snakke om dem i ulike hverdagssituasjoner.

5.2.1 Verbal formidling

Informant B fortalte at h*n og barnehagen formidlet verdier ved å bruke det verbale språket. Denne formidlingen skjer i situasjoner som for eksempel samlingsstunder, i forbindelse med måltid eller andre hverdagsaktiviteter som omhandler samtale. Hvordan formidles disse verdiene til barna i barnehagen? *"Det gjør vi sikkert hver dag i det dagligdagse arbeidet slik når vi sitter og spiser at vi oppfordrer dem til å si takk for maten, eller vi oppfordrer dem til å si takk når de får seg en is eller si takk når noen gjør noe, hjelper de med noe. Vi minner dem på ting de skal gjøre, for at i skal gi dem gode verdier da. Så kommer samlingsstunder der vi kan snakke enda mer om dette da, slike spesifikke verdier. Vi har det med som en naturlig del av barnehagelivet"*. Videre forteller h*n at h*n tenker på verbal formidling når dette sies. For å forstå hva dette innebærer, har jeg tidligere i denne oppgaven koblet verbal formidling opp mot verbal kommunikasjon, der man bruker språket med ord og setninger, for å gi mening. Ved hjelp av det store norske leksikon har jeg funnet Nicholas Allotts definisjon på kommunikasjon.

"Menneskelig kommunikasjon kan defineres som det å dele tanker med andre individer, på en overlagt og uforbeholden måte. Dette innebærer at en person som ønsker å kommunisere noe, har en tanke som kun ønsker å formidle. Dette gjør hun ved å produsere ord eller handlinger,

eller en kominasjon av disse, med et mål om at de ønskende mottakerne skal forstå hennes meningsinnhold" (Nicholas Allott, 2013).

Ut ifra dette kan man da bruke det verbale språket til å formidle verdier i barnehagen, men er språket nok? I følge Allott kan man kombinere bruk av ord og setninger med handlinger for å gjøre seg forstått. Sagberg forteller i boken om religion, verdi og danning at verdier er ikke noe man vet hva er om man ikke kan beskrive dem i handlinger og holdninger. Verdier merkes i måten man framtrer på og er som briller vi ser med. (Sagberg 2012, s.14-15) Her forteller Sagberg at verdier ikke kan beskrives om man ikke beskriver dem i holdninger og handlinger. Informant B sier ingenting om at verdier ligger i våre handlinger og holdninger, eller at disse verdiene blir formidlet gjennom handlinger og holdninger. H*n forteller som sagt at h*n formidler verdier ved å bruke det verbale språket, der h*n snakker om disse med barna. Det finnes derfor ikke noe likheter mellom det informant B sier og det Sagberg hevder. Informant A var klar og tydelig på at man ikke kan bruke det verbale språket til å formidle verdier videre til barna i barnehagen, men at disse måtte formidles gjennom holdninger og handlinger.

5.2.2 Nonverbal formidling

Informant A og barnehagen formidlet verdier gjennom holdninger og handlinger. H*n mente at man ikke kan formidle verdier gjennom å fortelle eller snakke om disse til barna. Hvordan formidles disse verdiene til barna i barnehagen? *"Verbalt hjelper ikke så mye. Man kan si mye rart, men det hjelper ikke. Verdier formidles gjennom handlinger og holdninger vi har. Og det har jo med hvordan vi tar imot andre folk også. Slik at barna ser hvordan vi egentlig tar imot folk her. Dette gjelder jo både foreldre, studenter, praksiselever og nye barn. Uansett hvor du kommer fra og hva du er så er du like mye verd, så vi holder mye på med det".*

Informant A er klar og tydelig på at verdier formidles gjennom holdninger vi har og handlinger vi gjør, uten å nevne noe annet om verbal formidling i barnehagen. Informant B fortalte at h*n og barnehagen bruker verbal formidling til å formidle verdier videre i barnehagen. Så her er en tydelig ulikhet mellom informantene. Videre har jeg også her satt formidling i lys med kommunikasjon, der både formidling og kommunikasjon handler om å gi et budskap eller om å formidle noe annet.

"Menneskelig kommunikasjon kan defineres som det å dele tanker med andre individer, på en overlagt og uforbeholden måte. Dette innebærer at en person som ønsker å kommunisere noe, har en tanke som hun ønsker å formidle. Dette gjør hun ved å produsere ord eller handlinger,

eller en kominasjon av disse, med et mål om at de ønskende mottakerne skal forstå hennes meningsinnhold" (Nicholas Allott, 2013).

Verken Sagberg, Johansson m.fl., Barnehageloven, Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, Eidhamar og Leer-Salvesen, Myhre eller Leer-Salvesen m.fl. forteller noe om hvordan verdier skal formidles og om verdier skal formidles gjennom holdninger og handlinger, om de skal formidles verbalt eller om dette skal kombineres.

6. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg sett på: *Hva mener to pedagogiske ledere fra to ulike barnehager er sentrale verdier å formidle til barna i barnehagen, og hvordan gjør de det?*

Ut ifra intervjuene jeg har gjort og teori jeg har brukt har jeg funnet ut at verdier faktisk blir formidlet i barnehager, noe jeg var usikker på i starten av denne oppgaven. Ifølge teori skal verdier formidles i barnehagen, men måten dette skal gjøres har ikke kommet til syne. Dette er grunnleggende verdier som for eksempel omsorg, nestekjærighet og respekt. Begge informantene mente at omsorg er en sentral, etisk verdi å formidle i barnehagen, som også er en sentral verdi i barnehageloven, rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og for Johansson mfl. i en rapport om verdier i barnehagen fra Stavanger. Informant A la mye vekt på etiske verdier som omsorg, nestekjærighet, likeverd, likestilling, annerkjennelse, trygghet, trivsel og vekst som sentrale verdier å formidle i barnehagen, mens informant B la mer vekt på kulturverdier og folkeskikk som sentrale verdier å formidle videre i barnehagen. Informant B formidlet disse verdiene ved å snakke om disse med barna i ulike situasjoner, altså verbalt. Informant A la mye vekt på at verdier ikke kan formidles ved å snakke om de, men disse må formidles gjennom holdninger man har og handlinger man gjør, altså nonverbalt i denne oppgaven. Disse to informantene var to ulike pedagogiske ledere fra to barnehager med forskjellig profil, der den ene barnehagen var en barnehage med utvidet kristen formålsparagraf, mens den andre var en tradisjonell, kommunal barnehage. Informantene hadde noen få likheter når det gjelder verdier, der omsorg er en sentral etisk verdi som blir formidlet og at verdiformidling i barnehagen handler om å formidle gode verdier til barna. Dette gjorde de på forskjellig måte, der informant A formidler verdier gjennom holdninger og handlinger og informant B formidler verdier gjennom å snakke om disse med barna i ulike hverdagssituasjoner.

Personlig mener jeg at barnehager skal formidle verdier i barnehagen, fordi at dette er viktig i forhold til menneskers holdninger og handlinger mot andre. Informant A formidlet etiske

grunnverdier i barnehagen ved å formidle disse gjennom holdninger og handlinger, noe jeg sier meg enig i. Informant B tok også for seg noen etiske grunnverdier, noe jeg mener er grunnleggende for holdninger og handlinger i barnehagen, men formidlet disse ved bruk av det verbale språket, som jeg ikke er helt enig i. Jeg mener at verdier finnes i våre holdninger og handlinger og at det hjelper lite å snakke om disse med barna, da barna hermer det vi gjør og ikke det vi sier.

Som videre arbeid med denne oppgaven ville jeg sett mer på etiske verdier i flere barnehager. Jeg ville også sett mer på hvordan disse blir formidlet i andre barnehager. Med mer tid og ressurser ville jeg gått nærmere inn på danning i forhold til omsorg som verdi og utdypet dette mer.

Litteratur:

- ❖ Barnehageloven (2005) *Lov om barnehager*. Hentet 20.05.2015 fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- ❖ Bergsland, M.D & Jæger, H. (2014) *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS
- ❖ Johansson, E., Fugelnes, K., Mørkeseth, E.I, Røthle, M., Tofteland B. og Zachrisen, B. (2014) *Verdier i barnehagen: Mellom ideal og realiteter*. Universitetet i Stavanger. Rapport No 43
- ❖ Kunnskapsdepartementet (2011) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- ❖ Eidhamar, L.G. & Leer-Salvesen, P. (2014) *Nesten som deg selv: barn og etikk*. (4.utg.) Oslo: Cappelen Damm AS
- ❖ Sagberg, S. (2012) *Religion, verdi og danning; Barns møte med de store spørsmål i livet*. Bergen: Fagbokforlaget
- ❖ Olsholt, Ø. & Schjelderup, A.B. (2013) *Filosofi og etikk i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS
- ❖ Myhre, R. (1990) *Pedagogikk og etikk*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS
- ❖ Gotvassli, K. (2013) *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget
- ❖ Leer-Salvesen, P., Hølen, V. og Eidhamar, L.G. (2001) Kristiansand: Høyskoleforlaget AS
- ❖ Postholm, M.B. & Jacobsen, D.I. (2011) *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- ❖ Allott, N. (2013) *Kommunikasjon. Store norske leksikon* Hentet 20.05.2015 fra:
<https://snl.no/kommunikasjon>

Vedlegg:

Vedlegg 1

1. INTERVJUGUIDE, BACHELOROPPGAVE VÅR 2015

- Verdi
- Sentrale verdier
- Verdiformidling
- Hvordan formidle verdier videre til barn?
- Finnes det viktigere verdier å formidle enn andre?
- Verdiformidling på grunnlag av barna eller deg/dere?
- Foreldresamarbeid i forhold til verdier og verdiformidling
- Teamarbeid i forhold til verdier og verdiformidling i barnehagen

Tema	Hjelpespørsmål
<ul style="list-style-type: none"> • Verdi • Sentrale verdier <p>(Bergem og Vetvik, 2005;47) (Leirvik og Røthing, 2008;7) (Kunnskapsdepartementet 2011;11->)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hva legger du i begrepet verdi? - Hva tenker du er sentrale verdier/grunnleggende verdier i barnehagen? - (Er det slik at dere følger en utvidet kristen formålsparagraf i og med at dere er en menighetsbarnehage?) - (Påvirker denne verdiene i barnehagen?) - Tenker du at det finnes viktigere verdier å formidle enn andre i barnehagen? -
<ul style="list-style-type: none"> • Verdiformidling <p>(KD 2011;11->) (Eidhamar m.fl, 2010;171)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hva legger du i begrepet verdiformidling? - Hvordan formidler man verdier til barn i en barnehage? - (Påvirker den kristen formålsparagrafen verdiformidlingen i barnehagen? På hvilken måte?)

	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilket grunnlag mener du at du som pedagogisk leder har til å formidle verdier til barna i barnehagen? - Skjer verdiformidlingen i barnehagen i samarbeid med hjemmet? - Hvilke verdier formidles til barna? - Verdiformidling på ditt eller barnets grunnlag?
--	--

Vedlegg 2

- ❖ Hva legger du i begrepet verdi?
- ❖ Hva tenker du er sentrale verdier/grunnleggende verdier i barnehagen?
- ❖ (Er det slik at dere følger en utvidet kristen formålsparagraf?)
- ❖ (Påvirker denne verdiene i barnehagen?)
- ❖ (Hvordan er det i forhold til verdier når det er så mange fra forskjellige kulturer inn i bildet?)
- ❖ Tenker du at det finnes viktigere verdier å formidle enn andre i barnehagen?
- ❖ Hva legger du i begrepet verdiformidling?
- ❖ Hvordan formidler du verdier til barna i barnehagen?
- ❖ (Påvirker den kristen formålsparagrafen verdiformidlingen, og på hvilken måte?)
- ❖ Hvilket grunnlag har du som pedagogisk leder til å formidle verdier til barna i barnehagen?
- ❖ Skjer formidlingen i barnehagen i samarbeid med hjemmet, og hvordan?
- ❖ Hvilke verdier formidles til barna?
- ❖ Formidles verdier på ditt eller barnets grunnlag?

Vedlegg 3

Til aktuelle barnehager

Bacheloroppgave som en del av førskolelærerutdanningen ved HiNT

Tredjeårsstudentene ved førskolelærerutdanninga ved HiNT skal gjennomføre et arbeid som skal resultere i en bacheloroppgave. Arbeidet skal være forskningsbasert og profesjonsrettet. I forbindelse med dette arbeidet vil mange studenter gjennomføre datainnsamling i barnehager. Dette kan være intervjuer, observasjoner, aksjoner eller annen datainnsamling. All data skal anonymiseres. Deltagelse er selvfølgelig frivillig, men vi håper på velvillig bistand fra barnehager i studentenes bachelorarbeid.

Hvis barn skal brukes som informanter eller observeres kreves det at foreldre/foresatte gir «passiv samtykke». Det studentenes ansvar å sikre at foreldre/foresatte er gitt mulighet til å reservere seg og sine barn fra deltagelse gjennom utdeling av skjemaet «Passivt samtykkeerklæring». Det fint hvis barnehagene kan hjelpe studentene med utsendelse av samtykkeerklæringene til de det gjelder.

Alle studentene har en faglig veileder fra HiNT.

Spørsmål angående bachelorarbeidet kan rettes til Laila Sakshaug (laila.sakshaug@hint.no).

HiNT, januar 2015

Åshild Karevold
Studieleder

Postadresse:
Høgskolen i Nord-Trøndelag
Postboks 2501
7729 Steinkjer

Fakturaadresse:
Høgskolen i Nord-Trøndelag
Fakturamottak
Postboks 376 Alnabru
0614 Oslo

Kontakt:
(+47) 74 11 20 00 (tlf.)
(+47) 74 11 20 01 (faks)
postmottak@hint.no
www.hint.no

Organisasjonsnr:
971 575 905